

Een interview met Karel Mollen in augustus 1926

Justin J.F.J. Jansen

Jacobus (Jac) Henricus Hubertus de Haan (1902-1985), bankier te Weert, bracht in augustus 1926 een bezoek aan de valkenier Karel Mollen (1854-1935). Karel Mollen, de laatste valkenier in Valkenswaard (Peels-Mollen 2021), was ook een preparateur van vogels. Ook had hij een collectie opgezette vogels, welke in 1936 geschonken werd aan de Sint-Nicolaschool in Valkenswaard, maar in 2003 werden de laatste stukken vernietigd. De vogels in zijn collectie waren door hemzelf verzameld in de omgeving van Valkenswaard.

Karel Mollen (links) in 1911

Vogelaantekeningen van Mollen

Vogels in de verzameling van Mollen zijn aangegeven met een *, en de andere details zijn opgetekend gedurende het interview. Onderstaande volgorde is zoals opgetekend, en zoals uitgetypt door Petrus Antonius Hens (1888-1971). De handgeschreven lijsten en uitgetypte lijst bevinden zich in het archief van de gemeente Weert.

Soort	Status
Bonte Kraai *	Algemeen op de trek
Zwarte Kraai	Broedvogel
Roek *	Komt algemeen voor; broedkolonie te Heeze
Kauw *	Broedvogel
Ekster	Algemene broedvogel
Notenkraker (dunsnavelige) *	Op trek, 2 stuks
Gaai	Algemene broedvogel
Spreeuw *	Algemene broedvogel
Wielewaal *	Broedvogel
Appelvink *	Komt voor, enige malen geschoten
Groenling *	Komt voor
Putter *	Op de trek
Sijs	Komt voor op de trek
Kneu	Broedvogel
Goudvink *	Broedvogel
Kruisbek *	Komt voor
Vink	Algemene broedvogel
Huismus	Algemene broedvogel
Ringmus *	Algemene broedvogel
Geelgors	Algemene broedvogel
Ortolaan	Broedvogel
Sneeuwgors *	Komt voor
Kuifleeuwerik *	Komt algemeen voor; albino in de verzameling
Boomleeuwerik	Broedvogel
Veldleeuwerik	Broedvogel

Gele Kwikstaart	Ieder jaar broedvogel
Witte Kwikstaart	Albino in de verzameling
Grote Gele Kwikstaart	Komt ieder jaar voor
Boomkruiper	Komt voor
Boomklever	Komt voor
Koolmees *	Algemene broedvogel
Pimpelmees	Broedvogel
Kuifmees *	Broedvogel
Staartmees	Komt voor
Goudhaan	Komt voor
Klapekster	Komt ieder jaar voor
Roodkopklauwier *	Komt voor
Grauwe Klauwier *	Komt voor
Pestvogel *	Komt voor, door Mollen zelf geschoten
Tjiftjaf	Komt algemeen broedend voor
Grote Karekiet *	Broedvogel
Bosrietzanger	Broedvogel
Sprinkhaanzanger	Broedvogel
Snor	Broedvogel, de eieren o.a. ook gedetermineerd door Engelse ornithologen
Merel *	Algemene broedvogel; albino broedend te Valkenswaard (had jongen), in de verzameling aanwezig
Beflijster *	Komt zelden voor
Grote Lijster	Broedvogel
Zanglijster	Algemene broedvogel
Kramsvogel	Algemeen op de trek
Koperwiek	Op de trek
Nachtegaal	Broedvogel
Roodborst	Broedvogel
Blauwborst *	Broedvogel
Tapuit	Komt voor
Paapjes	Komt voor
Heggenmus	Broedvogel
Winterkoning *	Algemene broedvogel
Boerenwaluw	Algemene broedvogel
Huiswaluw	Algemene broedvogel
Gierzwaluw *	Broedvogel
Nachtswaluw	Broedvogel, eieren door Mollen zelf uitgehaald
Groene Specht	Algemene broedvogel
Grote Bonte Specht *	Komt voor

Middelste Bonte Specht *	Komt voor
Kleine Bonte Specht *	Komt voor
Zwarte Specht	In 1924 geschoten te Sterksel
Draaihals	Ieder jaar broedvogel
Koekoek *	Broedvogel, eieren in verschillende nesten aangetroffen
Hop	Broedvogel, eieren door Mollen zelf uitgehaald
Ijsvogel *	Broedvogel
Scharrelaar	Eénmaal waargenomen
Steenuil *	Broedvogel
Ransuil	Broedvogel
Velduil	Komt voor
Bosuil	Komt voor
Kerkuil	Ieder jaar broedvogel
Blauwe Kiekendief	Broedvogel (in 1924 niet meer)
Grauwe Kiekendief	Broedvogel (al enkele jaren niet meer)
Bruine Kiekendief *	Broedvogel (al enkele jaren niet meer)
Havik *	Op trek
Sperwer	Algemeen op trek
Buizerd *	Op de trek, éénmaal ca 90 op één dag
Zeearend *	Eénmaal gevangen
Rode Wouw *	Vroeger geregeld op trek, thans zelden
Zwarte Wouw	Eénmaal opgezet
Wespendief	Dit jaar (1924) talrijk
Visarend	Komt elk jaar voor
Slechtvalk *	Elk jaar op de trek (circa 12 per jaar worden er gevangen)
Boomvalk *	Broedvogel
Giervalk	In 1867 gevangen te Valkenswaard en enkel jaren later in Cromvoirt; deze exemplaren werden afgericht naar Engeland gezonden
Smelleken *	Algemeen op trek
Torenvalk *	Broedvogel
Fazant	Broedvogel
Patrijs *	Broedvogel
Kwartel *	Broedvogel
Korhoen	Geregelde broedvogel
Aalscholver	Geschoten op de kerk te Leende
Houtduif	Broedvogel
Holenduif	Broedvogel
Zomertortel	Broedvogel
Purperreiger	In 1924 één geschoten, komt meer voor
Blauwe Reiger	Op de trek
Woudaap *	Komt voor (1 ad. en 1 juv.)

Roerdomp *	Komt voor
Kwartelkoning *	Komt voor
Porseleinhoen	Eénmaal geschoten
Kleinst Waterhoen *	Eénmaal broedend aangetroffen, zie E.D. van Oort, De Vogels van Nederland, dl II. P. 141
Waterral *	Broedvogel
Meerkoet	Broedvogel
Kraanvogel	Op de trek
Grote Trap	5 januari 1924 St. Oedenrode (geschoten?)
Kievit	Algemene broedvogel
Goudplevier	Broedvogel, voor ca 25 jaren veel, thans (1924) niet meer
Steltkluut	Even over de grens (België) geschoten
Kluut	Komt voor, enige malen waargenomen
Houtsnip	Broedvogel, komt voor
Watersnip	Broedvogel
Bokje	Komt geregeld voor (wel op de trek)
Tureluur *	Broedvogel
Witgatje	Vroeger broedvogel
Grutto	Broedvogel
Wulp *	Algemene broedvogel
Regenwulp	Eénmaal broedend aangetroffen
Middelste Jager *	Eénmaal geschoten
Kokmeeuw	Tweemaal uitgehaald
Lachstern *	Eénmaal geschoten
Visdief *	Broedvogel; kwam vroeger in groot aantal broedend bij Valkenswaard voor, door Mollen wel eens 50 eieren in een ven geraapt
Zwarte Stern *	Broedvogel
Bergeend *	Komt voor, meermalen waargenomen
Slobeend	Eén geschoten met jongen
Wintertaling	Komt voor
Zomertaling	Komt voor
Smient	Komt voor
Pijlstaart	Meermalen broedend aangetroffen
Tafeleend *	Eénmaal geschoten
Kuifeend	Komt voor
Brilduiker	Eénmaal geschoten
Grote Zaagbek	Komt voor
Middelste Zaagbek	Komt voor
Nonnetje	Komt voor
Dodaars *	Broedend waargenomen, eieren uitgehaald; in 1924 geprepareerd voor personen in Asten en Someren

Conclusie

De opmerking 'komt voor' betreft soms vogels die toch zeker als broedvogel in de omgeving aanwezig moeten zijn geweest, zoals Groenling, Kuifleeuwerik, Boomkruiper, Boomklever, Staartmees, Grauwe Klauwier, Klapekster, Tapuit, Paapje, Grote Bonte Specht, Woudaap, Roerdomp, Kwartelkoning, Porseleinhoen, Wintertaling en Zomertaling. De Klapekster werd nota bene door Mollen gebruikt voor de Valkenjacht (Peels-Mollen 2021), en broedde in 1924 op meerdere plekken in Oost-Brabant. Betekent het 'komt voor' dat Mollen zelf de nesten niet heeft gevonden? Opmerkelijk is het ontbreken van soorten zoals Waterhoen, Witte Kwikstaart, Oeverzwaluw, Spotvogel, Keep, Grauwe Vliegenvanger, Bonte Vliegenvanger, Kleine Karekiet en Rietzanger. De Notenkrakers komen vermoedelijk uit het invasiejaar van 1918. De Haan merkt op bij Goudplevier dat rond 1900 de soort ook rond Molenbeersel (België) broedde. Mollen noemt wel dat hij broedende Havik kent uit de omgeving van Eindhoven.

Al met al geeft dit stuk een beeld hoe de situatie 100 jaar geleden ervoor stond in Valkenswaard, toen het landschap nog ruig en grotendeels onontgonnen was. ■

Literatuur

Peels-Mollen, J. 2021. Karel Mollen, de laatste valkenier. Uitgeverij Dato, Valkenswaard.